

V Bruselu dne 28.03.2008
KOM(2008) 159 final
2008/0064 (COD)

Návrh
ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY
o Evropském roku tvořivosti a inovace (2009)

(předložená Komisí)

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Evropský rok tvořivosti a inovace (2009)

1. Úvod

Evropa musí posílit svou schopnost tvořivosti a inovace jak ze sociálních, tak z hospodářských důvodů. Evropská rada opakovaně uznala, že inovace je rozhodující pro schopnost Evropy účinně reagovat na výzvy a příležitosti globalizace. Například v prosinci 2006 upozornila, že „Evropa potřebuje strategický přístup zaměřený na vytvoření prostředí příznivého pro inovace, ve kterém jsou znalosti přetvářeny v inovační výrobky a služby“¹. Moderní hospodářství, které klade důraz na vytváření přidané hodnoty lepším využíváním znalostí a rychlou inovací, vyžaduje rozšíření základny tvůrčích dovedností zahrnující veškeré obyvatelstvo. Zejména je zapotřebí dovedností a odborné způsobilosti, jež lidem umožní přijmout změnu jako příležitost a otevřít se novým myšlenkám, které podporují inovaci a aktivní účast v kulturně rozmanité společnosti založené na znalostech.

Inovační schopnost je úzce spojena s tvořivostí jako osobním předpokladem založeným na kulturních a mezilidských dovednostech a hodnotách. Pro využití veškerých jejích výhod je zapotřebí, aby byla obecně rozšířena mezi obyvatelstvem. Úlohu vzdělávání a odborné přípravy jakožto určujícího faktoru při zvyšování tvořivosti, úrovně inovací a konkurenceschopnosti znovu zdůraznila Evropská rada v březnu 2007, kdy předložila koncept „znalostního trojúhelníku“, který tvoří vzdělávání, výzkum a inovace².

Pracovní program „Vzdělávání a odborná příprava 2010“³ a akční programy Společenství v oblasti politik celoživotního učení a mládeže a v souvisejících oblastech jako např. kultuře

¹ Závěry předsednictví – Brusel, 14. a 15. prosince 2006, odstavec 28.

² Závěry předsednictví – Brusel, 8. a 9. března 2007.

³ *Vzdělávání a odborná příprava 2010 – úspěch Lisabonské strategie závisí na naléhavých reformách*: společná zpráva přijatá Radou a Komisí dne 26. února 2004. Viz také podrobný pracovní program průběžné kontroly plnění cílů vzdělávacích systémů a systémů odborné přípravy v Evropě, Úř. věst. C 142, 14.6.2002, s. 1.

nabízejí na celoevropské úrovni příležitosti pro výměnu zkušeností a osvědčených postupů a umožňují zúčastněným stranám lepší pochopení způsobů podpory tvořivosti a inovační schopnosti. Zejména doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení⁴ poskytuje evropský referenční rámec obsahující osm klíčových schopností (vymezených jako „znalosti, dovednosti a postoje“), které obsahují široký program pro vzdělávání a odbornou přípravu ve všech fázích života. Mnohé z těchto schopností jsou důležité pro tvořivost a inovaci v osobní, mezilidské a mezikulturní oblasti a zahrnují „matematickou schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií“, „schopnost práce s digitálními technologiemi“, „schopnost učit se“, „sociální a občanské schopnosti“, „smysl pro iniciativu a podnikavost“ a „kulturní povědomí a vyjádření“.

Vyhlášení evropského roku je účinný způsob, jak pomoci plnit náročné úkoly zvyšováním obecného povědomí, šířením informací o osvědčených postupech, podněcováním výzkumu, tvořivosti a inovace a podporou politické diskuse a změny. Kombinací aktivit na úrovni Společenství a na vnitrostátní, regionální i místní úrovni a vytvářením prostoru pro účast zúčastněných stran lze dosáhnout součinnosti při zvyšování informovanosti a povědomí a pomoci soustředit politickou diskusi na konkrétní otázku.

Cílem pro rok 2009 je podporovat tvořivost a schopnost inovace jakožto klíčové schopnosti pro všechny. To je v souladu se sdělením Komise „Široce založená inovační strategie pro EU“, které uvádí, že „bez vzdělávání jako klíčové politiky zůstanou inovace bez opory. Vzdělávání musí od samého počátku podporovat nadání a kreativitu⁵.“ Program celoživotního učení je tak důležitým nástrojem pro podporu této iniciativy. Další politiky a programy v souvisejících oblastech, jakou jsou podnikání, informační společnost, výzkum, soudržnost a rozvoj venkova, tento evropský rok dle potřeby podpoří.

2. SOUVISLOSTI

Tvořivost je lidskou vlastností, která se projevuje v mnoha oblastech a souvislostech, od uměleckých děl, designu a řemesel až po vědecké průlomy a podnikání, včetně sociálních iniciativ. Vícerozměrný charakter tvořivosti naznačuje, že znalosti v mnoha různých oborech – technických i netechnických – mohou být základem tvořivosti a inovace. Inovace spočívá v úspěšné realizaci nových myšlenek; tvořivost je nezbytnou podmínkou inovace. Nové výrobky, služby, postupy, strategie a organizace vyžadují, aby lidé přicházeli s novými myšlenkami a vzájemně je propojovali. Schopnosti jako tvůrčí myšlení a vyspělé řešení problémů jsou tedy nezbytné jak v hospodářské a sociální oblasti, tak v oblasti umělecké.

Společenství tvořivosti a inovace – v oblasti umění na straně jedné a v oblasti technologie a obchodu na straně druhé – nejsou často dobře propojena. Důležitým přínosem evropského roku bude sblížení těchto světů prostřednictvím konkrétních příkladů významu zohledňování konceptů tvořivosti a inovace společně v mnoha oborech, např. v rámci škol, univerzit, soukromých a veřejných organizací.

Důležitý a často opomíjený zdroj inovace lze najít vně organizace: je jím uživatel. Potřeby uživatele mohou být výchozím bodem pro rozvoj, zlepšování a/nebo navrhování nových, konkurenceschopnějších výrobků a služeb. S potřebnými schopnostmi mohou uživatelé nejen

⁴ Doporučení 2006/962/ES, Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁵ KOM(2006) 502 v konečném znění.

poskytnout tržní prostředí vstřícné k inovacím jako spotřebitelé, ale také řešit neočekávané problémy a podílet se na rozvoji samotných výrobků a služeb. Příznivý vliv zapojení spotřebitele objasňuje, proč jsou výrobci nových technologií, kteří úzce spolupracují s uživateli, při inovování tak úspěšní.

Vztah mezi schopnostmi a inovací je dynamický – postoje lidí, jakož i jejich dovednosti a znalosti pomáhají podněcovat inovaci a inovace zase přispívá k měnícím se požadavkům na dovednosti na úrovni společenské i podnikatelské. Žádná konkrétní kombinace dovedností není receptem na úspěšnou inovaci za všech okolností. Inovační procesy jsou čím dál propojenější, víceoborové a zaměřené na řešení problémů a kladou stále vyšší požadavky na obecné dovednosti, jako např. schopnost učit se a schopnost účinně spolupůsobit s ostatními. Proto je důležité uzнат schopnosti jako „znalosti, dovednosti a postoje“, jak činí doporučení o klíčových schopnostech. Postoje ke změně mohou být stejně důležité jako formálnější kvalifikace.

Základní vlastností, která je oporou tvůrčí a inovační schopnosti, je motivace a smysl pro iniciativu. Základy těchto vlastností jsou položeny v počátečních fázích osobního rozvoje. Tvořivost zaujímá významný podíl osnov v prvních letech školní docházky, ale ten se v průběhu vzdělávání žáků prudce snižuje. Jedním z náročných úkolů, které musí vzdělávací systémy řešit, je způsob, jak v dětech a mládeži udržet zaujetí pro tvořivost. Reakce zahrnovaly například kladení většího důrazu na tvůrčí předměty, rozvoj nových přístupů k učení a podporu různých mimoškolních činností.

Pro přípravu jedinců na jejich efektivní a konstruktivní účast na společenském a pracovním životě, zejména ve stále rozmanitějších společnostech, jsou zároveň velmi důležité mezikulturní a mezilidské schopnosti. Občanské schopnosti jedinci umožňují plné zapojení do občanského života na základě znalostí sociálních a politických pojmů a struktur a aktivní a demokratickou účast. Tyto soubory dovedností a znalostí jsou tedy důležité také pro podporu tvořivosti a schopnosti inovace.

Narůstající tlak na rozvoj tvůrčích, inovačních a kritických dovedností naznačuje, že tradiční přístupy k výuce založené na přímém vyučování nebo přednáškách již nejsou dostatečné. Jsou nahrazovány modely více zaměřenými na studující, které jsou založeny na aktivním zapojení studujících do procesu myšlení a interpretace. Učení probíhá společně s ostatními, přičemž se tvořivě mění sociální postupy a zvyky. Organizační kultura podporující otevřenost a tvořivost je základním předpokladem pro úspěšné učení a inovaci.

3. KONZULTACE ZÚČASTNĚNÝCH STRAN A OČEKÁVANÝ DOPAD

3.1. Konzultace zúčastněných stran

Proběhla neformální jednání s poslanci Evropského parlamentu a členskými státy o organizaci Evropského roku tvořivosti a inovace založeného na stávajících programech. Podstata iniciativy byla všeobecně uvítána a rostoucí počet žádostí o více informací obdržených od mnoha zúčastněných stran ukazuje, že je o takovou iniciativu velký zájem.

3.2. Očekávaný dopad

Pracovní program Vzdělávání a odborná příprava 2010 má mnoho výstupů, včetně dvouletých zpráv o spolupráci v celé řadě otázek týkajících se vzdělávání a odborné přípravy a doporučení nebo jiných nezávazných zásad či nástrojů zabývajících se konkrétními tématy,

jako je např. uznávání výsledků neformálního a informálního vzdělávání nebo celoživotní poradenství. Mnohé z jeho činností a výstupů jsou však určeny především praktikům a politikům a nejsou pro širokou veřejnost dostatečně viditelné.

Evropský rok, který se zaměřuje na rozvíjení tvořivosti a schopnosti inovace, by poskytl příležitost upozornit na některé z těchto výstupů širokou veřejnost způsobem, který je přístupný a dokáže veřejnost zaujmout, přičemž by vycházel z výsledků analýz a doporučení politiků na evropské úrovni již podporovaných. Účast v celoevropské iniciativě by zúčastněným stranám, včetně institucí a organizací občanské společnosti působících na evropské, vnitrostátní, regionální nebo místní úrovni, také poskytla příležitost dosáhnout většího vlivu a získat širší uznání jejich úsilí. Evropský rok tedy pomůže posílit dopad stávajících postupů v rámci pracovního programu Vzdělávání a odborná příprava 2010 a vytvořit kritické množství činností zaměřených na rozvoj dovedností souvisejících s tvořivostí a inovací. Bude rovněž vycházet z výsledků Evropského roku mezikulturního dialogu (2008) tím, že bude klást důraz na důležitost mezilidských a mezikulturních schopností v rámci podpory tvořivosti a schopnosti inovace v kulturně rozmanitém prostředí.

Očekává se, že evropský rok tak bude mít alespoň stejně velký dopad jako předchozí iniciativy tohoto druhu v oblasti vzdělávání, například jako Evropský rok celoživotního učení (1996) a Evropský rok výchovy prostřednictvím sportu (2004). Současný důraz na konkurenceschopnost, znalosti a dovednosti v souvislosti s Lisabonskou strategií může poskytnout prostředí, ve kterém budou zúčastněné strany ještě přístupnější výsledkům evropského roku.

Činnosti v dalších souvisejících politických oblastech, jakou jsou např. podnikání, média, soudržnost, rozvoj venkova a výzkum, se již na podpoře tvořivosti a inovační schopnosti přímo či nepřímo podílejí. Komise bude ke zvýšení dopadu evropského roku z těchto činností vycházet.

4. PŘÁVNÍ STRÁNKA NÁVRHU

4.1. Shrnutí cílů akce a navrhovaných opatření

Celkovým cílem evropského roku je podporovat v celé společnosti tvořivost jako hnací sílu inovace a jako klíčový faktor rozvoje osobních, pracovních, podnikatelských a sociálních schopností celoživotním učením.

V souladu s konceptem celoživotního učení schváleným usnesením Rady ze dne 27. června 2002 o celoživotním učení⁶ bude podpora tvořivosti a schopnosti inovace přizpůsobena všem fázím celoživotního učení, od učení v raném věku přes povinnou školní docházku a další vzdělávání a odbornou přípravu, celý pracovní život až do důchodového věku. Bude se vztahovat na formální, neformální a informální vzdělávací prostředí.

Stejně jako v jiných evropských rocích budou opatření zahrnovat informační a propagační kampaně, akce a iniciativy na evropské, vnitrostátní, regionální i místní úrovni, které budou tlumočit klíčová sdělení a šířit informace o příkladech osvědčených postupů. Evropský rok bude prováděn za pomoci stávajících programů Společenství, zejména programu

⁶ Úř. věst. C 163, 9.7.2002, s. 1.

celoživotního učení (2007–2013)⁷ a programu Kultura (2007–2013)⁸, a dalších programů a iniciativ v rámci priorit stanovených pro každý nástroj na období zahrnující rok 2009⁹. Tyto priority zahrnují odvětvově zaměřené cíle jako například podněcování a posilování tvořivosti a inovací nebo rozvoj inovačních pedagogických přístupů zapojujících tvůrčí umělecké obory a vědu na školách; propagaci „znalostního trojúhelníku“ vytvořením „učících se regionů“ s centry na univerzitách jako hnací síly regionálního rozvoje; podporu rozvoje a přenosu inovací prostřednictvím odborného vzdělávání; podporu seberealizace dospělých rozvíjením jejich kulturního povědomí a schopnosti tvůrčího vyjadřování a inovace prostřednictvím vzdělávání dospělých; u všech článků řetězce celoživotního učení pak komunikační činnosti a akce zaměřené na šíření a uplatňování výsledků.

Aby bylo zajištěno, že činnosti organizované během evropského roku jsou přizpůsobeny potřebám a okolnostem v jednotlivých členských státech a že bude dosaženo maximálního využití zkušeností získaných na evropské úrovni, členské státy se vyzývají, aby určily národního koordinátora, který bude pověřen organizací jejich účasti na Evropském roku tvořivosti a inovace, pokud tuto úlohu nemůže vhodným způsobem převzít národní koordinátor pro Lisabonskou strategii. Evropská řídicí skupina, včetně zástupců národních koordinátorů, bude činnosti koordinovat na evropské úrovni.

4.2. Právní základ

Základem této iniciativy jsou články 149 a 150 Smlouvy o ES. Tyto dva články jsou běžně spojovány v souladu s přístupem k celoživotnímu učení, který je uznáván mnoha texty Společenství po více než desetiletí, včetně textů uvedených v úvodní části.

4.3. Zásada subsidiarity

Tento návrh je v souladu se zásadou subsidiarity stejně jako stávající program celoživotního učení, který bude důležitým nástrojem pro provádění evropského roku. Ani v tomto případě cílů návrhu nelze uspokojivě dosáhnout pouze činností jednotlivých členských států, protože činnost na vnitrostátní úrovni by nevyužívala evropského rozměru výměny zkušeností a osvědčených postupů mezi členskými státy zaměřených na podporu klíčových schopností v konkrétní oblasti tvořivosti a inovace.

Cílů návrhu lze lépe dosáhnout činností Společenství, protože evropské roky se obvykle připravují s cílem splnit náročné úkoly, které Evropa musí řešit společně, dosažením kritického množství prostřednictvím zvyšování veřejného povědomí v kombinaci s podporou politické diskuse.

4.4. Zásada proporcionality

Navrhovaný postup je jednoduchý. Počítá se stávajícími programy a se zaměřením komunikačních činností na témata tohoto evropského roku a neznamená nepřiměřené omezení činnosti správních orgánů pověřených jeho prováděním.

⁷ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006 (Úř. věst. L 327, 24.11.2006, s. 45): http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html.

⁸ Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1855/2006/ES ze dne 27. prosince 2006 (Úř. věst. L 372, 27.12.2006, s. 22).

⁹ http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/call08/prior_en.pdf.

4.5. Volba nástroje

Nejvhodnější nástroj pro zajištění plného zapojení legislativních orgánů do přípravy evropského roku představuje rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady.

5. ROZPOČTOVÉ DŮSLEDKY

Evropský rok nevyžaduje žádné další finanční prostředky. Flexibilita určení priorit na jednoleté nebo víceleté období v rámci programu celoživotního učení a v jiných souvisejících programech poskytuje dostatečné finanční rezervy na podporu kampaně pro zvyšování povědomí v rozsahu obdobném jako předchozí evropské roky. Správní zdroje nezbytné k provádění evropského roku lze také zajistit v rámci stávajících správních rozpočtů.